

شورای عالی حوزه‌ی علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه‌ی علمیه خواهران

مدرسه‌ی علمیه‌ی حضرت زهرای مرضیه (سلام الله علیها)

تحقیق پایه‌ی سوم

موضوع:

روش‌های کاربردی در تربیت کودکان دبستانی (هفت سال دوم)

استاد راهنمای

سرکار خانم روانبخش

تهیه و تنظیم

زینت مرشدی

پاییز ۱۳۹۱

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تقدیم به

تقدیم به همه‌ی مادرانی که با عشق و علاقه خواهان تربیت فرزندانی شایسته و معهد و مؤمن می‌باشند.

تقدیر و سپاس

از تمام کسانی که مرا در جمع آوری و تدوین این تحقیق یاری کردند، کمال تشکر را دارم.

چکیده

همه‌ی انسان‌ها در طول زندگی خود، مراحل مشترکی را می‌گذرانند از جمله مرحله‌ی کودکی. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) مراحل تربیتی و تکمیل شخصیت انسان‌ها را به سه دوره تقسیم می‌کنند. هفت سال اول را مرحله‌ی سیادت و آقایی، هفت سال دوم مرحله‌ی اطاعت و هفت سال سوم را مرحله‌ی وزارت و مشاور بودن. در مورد هفت سال اول در تحقیق قبلی، توضیحاتی داده شد. اکنون در این تحقیق به مرحله‌ی دوم یعنی (اطاعت) می‌پردازیم.

فصل اول مربوط به کلیات تحقیق، می‌باشد. فصل دوم ویژگی‌های کودک در این سن بیان شده است. فصل سوم مربوط به اصول تربیتی است که از جانب والدین و مریان باید مورد توجه قرار گیرد. رعایت تمام اصول تربیتی ذکر شده منجر به تربیت فرزندانی با اراده و با اعتماد به نفس بالا، فعال و خلاق می‌شود. البته کاربردی کردن این اصول کار سخت و مُدبّرانه‌ای است.

تشخیص واکنش صحیح و به موقع از جانب والدین در مقابل کودکانی که از نظر شخصیتی کاملاً متفاوت هستند و قابل قیاس با یکدیگر نمی‌باشند، میسر نمی‌باشد مگر با عنایت پرودگارکه مربی اصلی است، صبر و حوصله والدین، مطالعه و شناخت کافی آنان در این امر مهم. در فصل چهارم سعی شده است، مشکلاتی بیان شود که اغلب والدین در این دوره با آن روبه رو هستند روش‌های کاربردی در مواجه شدن با آن‌ها مورد بیان شده است که نیاز به دقت نظر و توجه دارد.

روبه رو نخواهند شد. بهترین کار این است که پول توجیبی را به ازای انجام کار یا رفتاری خاص، به بچه ندهیم. به فرزندتان کمک کنید تا بودجه بندی کند.

در مورد اهمیت داشتن مقداری پول مشخص برای خرج کردن و پس اندازهای کوتاه مدت و بلند مدت، با او صحبت کنید. از او پرسید آیا چیز خاصی وجود دارد که دوست داشته باشد برای تهیه‌ی آن پس انداز کند. هزینه‌ی تهیه‌ی آن چیز را حساب کنید و آن مقدار پول را بر پولی که مایل است به صورت هفتگی (یا ماهانه) برای تهیه اش کنار بگذارد تقسیم کنید. نموداری بکشید تا مراحل رسیدن او را به هدف نشان دهد. موفقیت او را تبریک بگویید. بگذارید فرزندتان برای پس اندازهایش حساب بانکی باز کند. بانکی را انتخاب کنید که برای بچه‌ها برنامه‌های خاصی ارائه می‌کند. (مثلاً اهدای جوايز) فرزندتان را تشویق کنید تا هدفی برای پس اندازهایش تعیین کند. هنگامی که به هدف خود رسید، با دادن جایزه‌ای این پیروزی را جشن بگیرید.^۱

پرورش خلاقیت

خلاقیت یعنی «فکرنو و متفاوت»، خلاقیت با استقلال فکر و اعتماد به نفس همراه است. توسعه‌ی آگاهی، توانایی جذب و بهره مندی از نعمت‌ها، کنجکاوی و تمایل برای دانستن، بیان احساسات و برداشت‌های شخصی، مورد تشویق قرار گرفتن هنگام بیان اندیشه‌ها و اظهارات خلاق کودکان و دانش‌آموزان به پرورش خلاق آن‌ها کمک می‌کند.

جلوه‌هایی از خلاقیت

۱- جاندار پنداری: جاندار پنداری نه تنها مانع برای رشد مهارت‌های اجتماعی نیست بلکه کودک با نشان دادن احساس همدلی و همدردی با اشیایی که آن‌ها را در تخیل خود جاندار می‌پندارد، می‌آموزد که بادیگران در موقعیت‌های مختلف چگونه رفتار کند.

۲- بازی نمایشی (دراماتیک): بازی‌های نمایشی اغلب برای کودکان قبل از دبستان است. بازی نمایشی اغلب به بازی ساختگی و قصه‌گونه معروف است.

^۱- پنلتی، الیزابت، ترجمه: قیطاسی، اکرم، راهنمای کامل تربیت کودک، انتشارات صابرین، چاپ دوازدهم، ص ۹۳

۳- بازی های سازنده: شکل بسیار مطلوبی از خلاقیت کودکان است. کودک نیاز به هم بازی ندارد، قدرت تخیل و خلاقیت کودک را تقویت نموده و موجبات بهداشت روانی ولذت حیاتی او می شود. کشیدن نقاشی، ساختن چیزهایی از گل، خمیر، آجر، سنگ و کاغذ به عوامل گوناگون از جمله قدرت مخیل و خلاقیت کودک بستگی دارد. بازی با هم سالانی که از نظر فرهنگی، اجتماعی و سنی هماهنگی داشته باشد، مهارت های اجتماعی مهمی را به کودکان می آموزد.^۱

روش های تقویت اعتماد به نفس

خودشناسی و پذیرش مسئولیت اجتماعی از مهمترین هدف های تربیتی در هر جامعه است وaz مؤثرترین عوامل پیشرفت و شکوفایی استعدادها و خلاقیت ها، برخورداری از حس « خود ارزشمندی» و « اعتماد به نفس قوی» است و به عنوان یک سرمایه ارزشمند حیاتی برای همه ای انسان ها، به ویژه کودکان و نوجوانان که از مهارت های اجتماعی کمتری بهره مند هستند. یک اراده قوی در گرو اعتماد به نفس قوی و استوار است.

چند عامل بسیار مهم

(الف) همواره سعی نمایید که در برخورد با کودکان و نوجوانان توانمندی های آن ها را مد نظر قرار دهید نه ضعف ها و ناتوانی های را. اگر احساس ونگرش ما نسبت به کودک مملو از ضعف و درماندگی باشد، منجر به رفتارهایی نظیر بی رغبتی و بی توجهی نسبت به او یا حمایت بیش از حد از وی خواهد شد.

(ب) تجارب موفقیت آمیز کودکان و نوجوانان را افزایش دهید: برنامه های آموزشی و فعالیت هایی برای آن ها پیش بینی شود که با سعی و تلاش که از خود نشان می دهند موفق به انجام آن ها بشوند. همه ای افراد به ویژه کودکان و نوجوانان کمررو در فعالیت ها تلاش هایشان به تشویق و ترغیب نیاز دارند.

(ج) قدرت تحمل کودکان و نوجوانان را برای مواجه شدن با ناکامی های اجتماعی افزایش دهید: افرادی می توانند از ناکامی ها و سرخوردگی ها، درس صبر و مقاومت، بگیرند که طرح ریزی اندیشه ای نو تلاش تازه، دیدی واقع بینانه نسبت به توانایی های خود، فعالیت ها و امور مختلف زندگی داشته باشند.

^۱ - برگرفته از کتاب روانشناسی و تربیت کودکان و نوجوانان، ص ۹۸

۵) رفتار مصمم و مطمئن و در عین حال مطلوب کودکان و نوجوانان را تقویت نمایید: نظریات محکم و قاطع او را درباره‌ی مسائل مختلف باید محترم شمرد، ترغیب و تقویت رفتارهای کلامی و غیرکلامی مطمئن کودک یا نوجوان که دچار کم رویی و ضعف شخصیت است، اعتماد به نفس او را بیشتر خواهد کرد. جرأت او را در بیان صریح افکار و آرای خود در شرایط و موقعیت‌های مختلف تقویت کنید. وجود چنین رفتارهایی برای استحکام شخصیت و امنیت خاطر او بخصوص در هنگام مواجه با افرادی که فاقد حسن نیت هستند، فوق العاده ارزشمند است.

۶) کودکان و نوجوانان را در کنترل احساسات و عواطف خود یاری کنید: کودکان و نوجوانان کمرو، گاهی با شرایطی مواجه می‌شوند که به شدت آن‌ها را متأثر می‌سازد. در چنین موقعی کنترل عواطف و خویشتن داری بسیار مهم است. در این شرایط نظارت و راهنمایی بزرگسالان کاملاً ضروری است.

۷) کودکان و نوجوانان کمرو وفاقد اعتماد به نفس، به تقویت مهارت‌های اجتماعی خود فوق العاده نیاز دارند. توان برقراری و حفظ ارتباط مثبت با دیگران موجب افزایش احساس ارزشمندی و اعتماد به نفس می‌شود. کودکان کمرو و ضعیف باید با تعداد قابل توجهی از همسالان و همکلاسی‌های خود مأнос شوند و رابطه‌ی دوستانه برقرار کنند و والدین و مریان باید آن‌ها را یاری کنند. کودک برای حفظ ارتباط، انگیزه‌ی بیشتری برای سخن گفتن، تلفن زدن و نوشتن نامه‌های ساده برای دوستان خود پیدا می‌کند. (ارزش دوست و راه‌های دوست یابی مطالعه شود).

۸) کودکان و نوجوانان نیاز به الگوهای رفتاری مطلوب دارند: وجود افراد موفق و بانفوذ در زندگی انسان‌ها و بالاخص کودکان و نوجوانان برای رشد و تعالی شخصیت آن‌ها بسیار مهم است. آشنایی با الگوهای موفق از جمله مأнос شدن با همسالانی که از توفیقات اجتماعی برخوردارند، باعث تلاش و کوشش آن‌ها و ترغیب و تشویق کودک به سمت آن‌ها می‌شود. (از تنبیه و تحریر اجتناب شود)^۱

^۱- خلاصه‌ای از کتاب روانشاسی کودک و نوجوان، ص ۱۱۳

نتیجه گیری

سین دبستان از حساس ترین دوره های رشد است. از مهمترین ویژگی های این دوره می توان رشد قابل توجه توانایی های ذهنی از قبیل: ادراک استدلال، فعالیت حافظه کوتاه مدت و بلند مدت، توانایی در تجزیه و تحلیل مفاهیم، محرک های سمعی و بصری، رشد شخصیت و سازش یافته با محیط مدرسه علاقه ای شدید کودک به فعالیت را نام برد. کودک آمادگی شروع رسمی فعالیت های آموزشگاهی را پیدا می کند.

دوره ای اطاعت (یا هفت سال دوم) به دو مرحله قابل تقسیم است. دوره ای (۸ - ۱۰) سالگی و دوره ای (۱۱ - ۱۴) سالگی که در دوره ای اول هنوز ادامه ای کودکی است و دوره ای دوم، دوره ای مقدماتی بلوغ و نوجوانی است. مهمترین اصل در این سین رشد فکری کودک است. به کودک یاموزیم که در هر کاری به تجزیه و تحلیل پردازد. کسب دانش در این دوره همانند حکم کردن نقش بر سنگ، ثابت و بادوام است.

تمایل به زندگی اجتماعی و گرایش به گروه های همسالان و کسب مقام و موقعیت در گروه از ویژگی های بچه های این دوره می باشد. دوره ای کمون غریزه ای جنسی، البته با رعایت نکات مهمی در این باره، که ذکر شد. پرورش و تربیت دینی کودکان نه تنها به صورت تئوری بلکه کودک در این دوره چه دختر و چه پسر، باید فعالیت های عملی دینی خود را شروع کند. مثل : نماز خواندن

در فصل سوم باید، اصول تربیتی در این دوره را متنظر قرار داد که مهمترین آن ها:

الف) والدین مظہر عمل باشند نه حرف

ب) تفاوت های فردی

ج) عمومیت ندادن ضعف کودکان

د) پاداش و انتقاد ابزار مؤثر

ه) انتقاد پذیری

و) اصل تفکر و تعقل. می باشد و هر کدام از این ها به طور مفصل و جداگانه توضیح داده شد.

در فصل چهارم، مواردی از روش های کاربردی - تربیتی، که والدین و مریان بیشتر با آن در گیرهستند بیان شده از جمله: چگونگی انجام تکالیف مدرسه، انتخاب دوست مناسب، و راه های دوست یابی. آگاه کردن کودکان از سوء استفاده های جنسی، پول توجیهی، خلاقیت و روش های تقویت اعتماد به نفس.

فهرست منابع

- ۱- دشتی، محمد، نهج البلاغه
- ۲- ابوطالبی، مهدی، تربیت دینی از دیدگاه امام علی (علیه السلام)، انتشارات آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ سوم، بهار ۱۳۸۸
- ۳- افروز، غلامعلی، روانشناسی و تربیت کودکان و نوجوانان، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، چاپ پنجم
- ۴- پنتلی، الیزابت، ترجمه: اکرم قیطاسی، راهنمای کامل تربیت کودک، انتشارات صابرین، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۹
- ۵- جهانگرد، یدالله، نحوه‌ی رفتار والدین با فرزندان، انتشارات اولیاء و مربیان، چاپ پنجم، ۱۳۷۵
- ۶- دهنوی، حسین، نسیم مهر(۲)، انتشارات خادم الرضا
- ۷- رحمانی، علی، پرسش‌ها و پاسخ‌های تربیتی، انتشارات مؤلف، چاپ اول، ۱۳۷۸
- ۸- سلحشور، ماندان، خانواده و تربیت جنسی کودکان و نوجوانان، مؤسسه‌ی نشر پنجره، چاپ دوم، ۱۳۸۸
- ۹- قائمی، علی، روانشناسی و تربیت کودکان شاهد، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، چاپ اول، ۱۳۶۸
- ۱۰- عطاری کرمانی، عباس، این گونه فرزندانتان را تربیت کنید، انتشارات آسمیم، چاپ پنجم، ۱۳۸۷
- ۱۱- قائمی امیری، علی، خانواده و تربیت کودک، انتشارات دارالتبیغ، شهریور ۱۳۵۵
- ۱۲- مجله‌ی پیوند، ماهنامه‌ی آموزشی - تربیتی، مقاله‌ی افسانه‌صفار، تهران، وزارت آموزش و پرورش، شماره‌ی ۳۸۷، ۱۳۹۰